سانسۆر: بەرهەمی بیرێکی فاشیستانەیە … فەرهاد شاکەلی

ئەو ئاگادارییەی لەم چەند ڕۆژەی دواییدا وەزارەتی (ڕۆشنبیری!)ی هەرێمی کوردستان بڵاوی کردووەتەوە، بەرهەمی بیرکردنەوەیەکی فاشیستانەیە. با جارێ ئەوە لەولاوە بوەستێت کە ئاگادارییەکە پڕە لە هەڵەی ڕێنووس و ڕێزمان و ئەو کەلەکەخوێندەوارەی دایڕشتووە، کەلەکەخوێندەوارەکانی سەردەمی بەعسمان بیر دەخاتەوە، کە زمان دوایین شت بوو، تێی بگەن یا بایەخی پێ بدەن.
ئاگادارییەکە هەبوونی ژمارەی سپاردنی کردووەتە بیانوو بۆ زیندووکردنەوەی سانسۆر. ژمارەی سپاردن هیچ پەیوەندییەکی بە نیشتمانپەروەری و بەهای باڵا و ڕەوشتەوە نییە، بەڵکە تەنیا کەرەستەیەکە بۆ ناسینەوەی کتێبێک و بۆ کۆکردنەوەی ئاماری فەرهەنگی و سەرژمێری ڕەسمیی وڵاتان. ژمارەی (سپاردن) لە هەموو جیهاندا یەک سیستەمی هەیە و بە جۆرێک داڕێژراوە کە هەر وڵاتێک ژمارەی تایبەتی خۆیشی هەبێت. ئەو سیستەمە دوو زنجیرە ژمارە بە کار دەهێنێت، یەکێک بۆ کتێب و یەکێکیش بۆ گۆڤار و بڵاوکراوەی دیکەی هاوشێوە. ئەگەر وەزارەتی ڕۆشنبیری (!) دەیەوێ شتێک لەو ڕووەوە فێر ببێت با لە ڕێگەی گووگڵ یا ویکیپێدیاوە تەماشای ئەم دوو بابەتە بکات:

International Standard Book Number (ISBN)
(International Standard Serial Number (ISSN

هەبوونی ژمارەی سپاردن نە نرخ و ناوەڕۆک و بایەخی کتێب دەباتە سەرەوە، نە پەیوەندییەکی بە ئەرک و لێپرسراوی و ڕۆشنبیری و ئەخلاقەوە هەیە. ئەوجا لە هیچ جێیەکی دنیا، بە وەرگرتنی ئەو ژمارەیە (ISBN) پەخشخانە یا نووسەر پێویستیان بەوە نییە پێشەکی ڕەشنووسی کتێب بنێرن بۆ هیچ دەستگایەک، بەڵکە دەتوانن لە کتێبخانەی نیشتمانی ساڵانە ٤٠، ١٠٠، ٥٠٠ ژمارە وەربگرن و بە کتێبەکانیان بە کاریان ببەن. ئیتر نە لیژنەی شارەزا و نە هیی ناشارەزا پێداچوونەوە و هەڵسەنگاندن بۆ کتێب ناکەن.
هیوادارم نووسەران و ڕووناکبیران، پەخشخانە و چاپخانەکانی کوردستان، دوور لە چوارچێوەی تەسکی ئیدیۆلۆگی و حیزبی و سیاسی، لە پێناوی فەرهەنگی کوردیدا، لە پێناوی وشەی کوردیدا، لە پێناوی بیری ئازاد و داهێنەرانەدا دژی ئەم بڕیارە و هەموو بڕیارێکی

هاوشێوەی بوەستن و بە هیچ جۆرێک جێبەجێی نەکەن. سانسۆر بەرھەمی بیرێکی فاشیستانەیە. ئازادیخوازان، بیرئازادان و مر□قد□ستان دژی فاشیزم و بیری فاشیستانەن.

فەرهاد شاکەلی
زانکۆی ئوپسالا، سوێد ٢٨-٩-٢٠٢٠

دووکتێبی نوێی سەدیق سەعید ڕواندزی چاپ و بڵاوکرانەوە

لەو ڕۆژانەی ڕابردوودا،دووکتێبی دیکەی سەدیق سەعید ڕواندزی چاپ و بڵاو کرانەوە.کتێبی یەکەمیان کە بە ناوی لە سێبەری کتێبدایە، خوێندنەوە و ڕانانە بۆ بیست و دووکتێبی جۆراوجۆری ئەدەبی و سیاسی و مێژوویی و فیکری،.ئەم کتێبە بەرگی دووەمە، لە کۆی زنجیرەیەك بەرگی کتێبەکە، کە تیایدا خوێندنەوە و ڕانان بۆ چەندین کتێب بە مەبەستی ناساندنییان بە خوێنەران دەکرێت.کتێبی دووەمیشیان کە لە شێوەی نامیلکەیەکدایە، بەناوی کۆرۆنایەو کۆمەڵێك کورتە وتار لە خۆ دەگرێت.

بەندەرێکە چاوەکانت... شیعر / کاوە عوسمان عومەر

تەنها یەک مەل بەسە بەیانی بێنێ،
کیشوەرێکی ڕۆژێکی تازە،،،
ئەمانبات و ئەمانهێنێ،
شاخێ خەمت هەڵچنی، بەڵام...
لە کوڵان و کوچەکانی عیشقما نەبووی،،،
تا ڤگەی بوونتم بزرکرد،،،
نەمزانی بەندەرێکە چاوەکانت، ،
کەشتیە وێڵەکان ..
تا چەند سەدەی تر
بەدواتا بگەڕێن، تا لەنگەر گرن؟
....

لەدوای خۆمان،،،
دەرگا دانەخراوەکانی ڕابردوو..
لە تو□□یا، ئەبنە پەرتووکی کراوە،،,
ئای چەند شیعری سەرگەردان..
لە ووڵاتی کۆچا،،

بای غەریبی ئەیبا،،،
هەموو شتێک بێدارە،،
گوڵە هەڵاڵەیەک ، بێدارە..
لە نەهاتنی هەنگێک،،،
سنەو بەرێک بێدارە..
لە دەرنەکەوتنی کوکوختیەک،،
شەوێک بەدیار هەورێکی..
چاو پڕ گریان، بێدار
زەریایەک بۆ کەشتیەکی وێڵ، بێدار
ئەستێرەیەک بۆ هاتنەوەی تۆ، بێدار،،
بێداریی من..
بۆ بینینی هەمویان
....

لە ناوشارام،،،
بەڵام شار وونە
لە کوچەکانم، بەڵام…
خەڵکەکەی خەونە،،،
لە کوێستانەکانیم، بەڵام..
شنەباکەی جەرگی کون کونە،،
لە بەردەم خۆرەکەیام..
بەڵام گوڵە بەڕۆژەی..
کێڵگەکانی منداڵی بزرە
....
گەر ڕوو بە ڕووش،،،
نەشتدۆزمەوە،،
پیاسەیەک بە قامیشەڵانی…
ووشەو ئەندێشەی گیا خەوتوەکانا ئەکەم،،
لە دەرگاوانی ڕازێ ،،،
داوای دەفرێک..
لە شەونمی تەنیایی و..
خاکە لێویش،،
چنگێ نێرگزی پەمەیی بێهودەیی بێ،،

....

ئەوەی لێرەیە بۆت ئەمێنێ،،
بەڵام زوو یان درەنگ…

فلوتی بای تەمەن،،
لێت ئەسەنێتەوە،،
خۆزگە ڕەها بوینایە،،
بۆیە باوەڕم نیە هیچ شوێنێک،،
لە دورخەکانی دڵا جێی بێتەوە،،
تەنها بەندەری چاوی تۆ نەبێ،،
....
لە حەسرەت خۆسوتانی دارستانی…
ئەسرینی عیشقێ،،
درەنگانێ چراکانی..
ئاورینگی شیعرم بۆت کوژاندەوە،،
ڕێگەم دا..
لەگەڵ پووش و پەڵاش و گەڵاکانا،،
پایز،،،،
بە ئاوی ڕۆحی لەدەستچووی…
گوڵی وەریو..و..
شەونمی فرمێسکی…
تکاوی جۆگەی چاوی تۆ
شەقامەکانی تەمەنم بشواتەوە
....
بەیانیان بێ تۆش
خۆرهەڵات هەر نایەت،،
ئاوێنەیەکی شکاوە ،،،
دەروازای ڕۆژم
....

وەرزی هەتا هەتای جەنگ،
هەڵدێری ڕۆحپژانی هاوڕێکان بوو،،
تاسەی لەدەستدانی باڵەکان،،،
قرتانی ڕەگی شەوە شینەکانی ژوان، ،
تۆ ووتت، با کۆچ خۆی،،
نیشتمانی ترت بێ،،
خەمت نەبێ،،
تۆپی ڕەشی ئاسنی چارەنوس،،
هەمیشە وەک بەندۆلی کاتژمێرێکی مەزنە،،،
بەسەرمانەوە،،
بەڵام ئەوسا سرک ترو..

بوهەیمی تر بوین،،
ئەو گۆزانەش ڕۆژانێ…
بە خەندەوە پڕمانئەکردن لە هەنگوینی..
شیعر و شەرابی گیای بەرائەت،،
بە کێوی نسرمی گوڵا هەڵئەگەڕاین،،
تا ترۆپکی کازیوەیەک لە ئەفسوون..
بەڵام تەمەن وەک فڕەی..
نەورەسێکی سەرکەنار تێپەڕی،،
بۆیە وازوو لە بیابانەوە گەڕاینەوە،،
درەنگ زانیمان، ،،
گوندە سپیەکانی بەهەشت
لە ئاوازی ڕابردوو بوون،،،
درەنگ بە ئاگاش هاتین..
کە کانیە ئەرخەوانیەکەی..
زمانی ڕۆح ووشکی کرد،،
،، گەڕاین ، زۆر گەڕاین،
تا ئەو شوێنەی..
نە بەهەشت بوو، نە دۆزەخ،،
پێڵاوەکانی من هەم لە گیاو ،
هەم لە هەور بوو،،،
تا سپێدە،،،
دەستەکانم کڵپەی شیعر بوو بۆت،،
ئێستاش..
کانی ڕژاوی مانگێکی ئەرخەوانیە،،
ناخی منی کردوەتە..
یاقیق ڕژان و مرواری پرژان،،
بۆیە تا ئێستاش بە ئاو
قسە ئەکەم،،
ئەی بەهاری مەست،،
بە گەڕیدەیی ناکۆتای من،،
خۆشبەختم لە ناو گەلەری..
هەموو پەیکەرە مرۆڤەکان،،،
ڕۆحی عاشقی نەورەسێکم..
خستە ناو دەسڕی ئاوریشمی شیعر،،
سنگم گیاو هەور و شەپۆلە،،
چاوم بە کۆچی..
نێو گزنگی قازە پەمەیەکانی…

نێو دارستانی سپی پاکێتی تەنیایی…
ئەدرەوشێتەوە،،
ماڵئاوا،،
ئەی زەمەنی ڕۆبۆت و ماشینە..
نەفرەتیەکان،،،
چیای یاخی ڕەشی شیعرم،،
باڵا ترە ..
لە بەهای ژەهرینی ماتریاڵی..
جیهانێک ئافات بردوو،،
خۆریش کۆنبوو،،،
چونکە ئەو خەڵکانەی..
لە ژێر ئاگردانی ڕۆژەکانا،،
جەستەی تەزیوو..
ڕوتیان گەرم ئەکەنەوە،،
سوپاس گوزار نین،
لە خۆسوتانی چاوی گەردوون،،
گەر خۆر نەبێ..
ئەم هەموو گوڵە بەڕۆژانەی کێڵگەی،،،
جوانی سروشت،،
چۆن لە هەناوی فوارە مۆرەکانی..
خەونەکانا باڵا ئاکا؟؟
ئەوەتا پایز،،
بە چاکەتی پرتەقاڵی گەڵاو
و کڵاوە هەورێ لە فرمێسک…
ل□ بەردەرگا..
چا□و□□ی□،،
پێکەوە پیاسەیەکی..
سەر کەنار کەین،،
سەیرە، لەم شارە وێرانە، لەم،
وێرانە شارە، پایز،
جگە لە من،،
کەسی تری نەدۆزیوەتەوە
پیاسەی کەناری لەگەڵ بکا؟
سەیرە لەم وێرانە شارە،
ئاشووب زاڵە،
چەتە حوکمدارە،
نە ماسی ما، نە دارستان، نە مەل، نە دەریا

....

با پەنجە پیانۆی ئاو،
نامەی شەوم بۆت بنوسێ،،
ئەزانم کەس چیتر..
نامە بە پەنجەی شیعر نانوسێ،،
ڵام دێڕێک بۆنی..
قەوزەو گیای پەنجەی..
تۆی لێ نەیەت،،
با هەر نەمگاتێ

یاداشتنامەیەك لە بارەی گەڕانەوەی سانسۆری سەر نوسین و کتێب لە وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان

بۆ

- ڕای گشتی
- ناوەندە رۆشنبیری کلتوری و دەزگاکانی ڕاگەیاندن و رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی
- پەرلەمانی کوردستان

وەزیری رۆشنبیری حکومەتی هەرێم لەکۆتایی ئەم مانگە بەپێی فەرمانێکی وەزاری بە ژمارە 2077\1\4 لە رێکەوتی 2020\9\24 بریاریداوە، لەمەودوا بەر لە چاپکردنی کتێب، لەلایەن لیژنەیەکی پسپۆڕەوە پێداچونەوە و هەڵسەنگاندنی بۆ بکرێت، ئینجا ژمارەی سپاردنی پێ بدرێت و چاپ و بڵاوبکرێتەوە.
لە ناوەرۆکی فرمانەکەدا هاتووە پێدانی ژمارە سپاردن ئەرکێکی گەورە و لێپرسراویەتی رۆشنبیری و ئەخلاقیە. بۆیە لە دوای دەرچوونی ئەم فەرمانە بەشێوەیەکی مەرکەزی لە لایەن بەرێوەبەرایەتی گشتی

کتێبخانەگشتییەکانەوە دەدرێت .
بە پێی پەرەگرافی دووەمی فەرمانەکە: “پێویستە ئەم ئەرکە زۆر بە گرنگییەوە جێ بەجێ بکرێت و تیایدا رەچاوی بەرژەوەندی باڵای نیشتمانی و نەتەوەیی و پاراستنی بەها پیرۆزەکان بکرێت و شیرازەی کۆمەڵایەتی و پاراستنی بەها و هێما پیرۆزەکان تێك نەدات “.
لە کۆتایدا هاتووە : “بۆیە بریارماندا پێش پێدانی ژمارەی سپاردن لە لایەن لێژنەیەکی شارەزای ئەو بوارە لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ناوبراو پێداچونەوە و هەڵسەنگاندن بۆ کتێبەکان بکرێت و دواتر ژمارە سپاردنی پێ بدرێت “.
ئەم فەرمانە بە تەواوی رەتدەکەینەوە بەهۆی ئەوەی :
یەکەم، زیانی گەورە بە فیکری رەخنەیی دەگەیەنێت و لە رووی سیاسی و کۆمەڵایەتییشەوە بواری ڕاگەیاندنی نووسراو بەرەوە داخران ئەبات هەرچەندە لەم سەردەمەدا کتێب و نووسین هەر بڵاو دەبنەوە، لە ڕێگەی تۆڕی ئەنتەرنێتەوە، بەڵام ئەم هەنگاوە سانسۆر لەسەر چاپەمەنیی دادەنێت و ئەو سەربەخۆییە ڕێژەییەی دەزگاکانی چاپەمەنی هەیانبوو، لێیان دەسەنێتەوە و بۆنی ئەو سانسۆرە پێشوەختەی لێ دێت کە لەسەردەمی ڕژێمی بەعسدا هەبوو دژ بە بڵاو کراوە و کتێب و دەقە ئەدەبیەکان .
دووەم، ئەگەر ورد ببینەوە لە پەرەگرافی دووەمی فەرمانەکە هیچ پەیوەندییەکی بە دانانی ژمارەی جیهانی کتێبەوە نییە وەك پێوەرێکی سەردەمی جیهانی بازرگانی بۆ ڕێکخستن و ناسینەوەی کتێب، بەناوی (ISBN) International Standard Book Number. بە پێچەوانەوە لایەنی زۆر مەترسیدارترمان بۆ دەردەکەوێت بە جۆرێك کۆمەڵێك رستەو وشەی لاستیکی جێگیرکراوە وەك بۆمبێك هەرکاتێك مەبەستیان بێت لێژنە حزبییەکە دەیکەنە بیانویەك و رێگری دەکەن لە بڵاو کردنەوەی.
ئەگەر دیقەتی پێوەرەکانی بدەین وەك رەچاوی “بەرژەوەندی باڵای نیشتمانی و نەتەوەیی و پاراستنی بەها پیرۆزەکان بکرێت و شیرازەی کۆمەڵایەتی و پاراستنی بەها و هێما پیرۆزەکان تێك نەدات “. هەموو ئەو چەمك و ناوو بەهایانەی ریزکراوە هەڵگری مانای لاستیکی و دیدی جیاوازن بۆ رەچاوکردن و پاراستنیان، زۆر بە ئاسنی هەرکتێبێك لە ئاستی فکری و سیاسیەوە ناکۆکبێت لەگەڵ ئایدیای دەسەڵات و لە ئاستەکەی تر ناکۆك بێت لەگەڵ بەهای پیرۆزکراو وجۆرێکی تایبەت لە شیرازەی کۆمەڵایەتی و پاراستنی بەها و هێما پیرۆزەکان، قەدەغە دەکرێت و ژمارەی سپاردنی پێ نادرێت، ئەم فرمانە لەرووی سیاسیەوە پیرۆزکردن و مسۆگەرکردنی و جێگیرکردنی ئەم مۆدێلە لە حکومڕانییە، لە ئاستی کۆمەڵایەتی وئاینی و کلتوریشەوە بۆخۆ بەرهەمهێناوەیە لە چوارچێوەی یەك بازنەدا دژ بە هەر هەوڵێك بۆ رەخنەگرتن و

گۆڕانکاری کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئاینی و کلتورییە کە راستەوخۆ هێرشە بۆ سەر هەر هەوڵێکی زانستی بە ئاراستەی ئیبداعی رۆشنبیری و کلتوری هاوشێوەی (دادگای تەفتیش) سەدەکانی ناوەراست لە ئەوروپا .

ئیمزای بەشداربووان

1- هیوا عمر – نوسە رو هەڵسوڕاوی سیاسی – هەولێر .
2- هاوار محەمەد – نووسەر و وەرگێڕ
3-

مانیفێستی عەشق …16- تێکست: ستیڤان شەمزینی

بەشی شانزە..

لە دووریتا گلێنەکانم دڵۆپە بارانی رەنگ سوور
بەسەر پێدەشتەکانی دڵما ئەبارێنێ

لە ئاسمانی مندا تەنیا تروسکاییەک هەیە
ئەوەندە ر□و□ن□قدارە سەرزەمینی کردووە بە چراخان
ئایا ئەزانی باسی تۆ دەکەم؟

بۆ ژیاندنەوەی کانیاوی وشکبووی رۆحت
تەنیا بۆ چەند چرکەیەکیش بێ ئاشق بە

خۆر لە دەستەکانی تۆوە هەڵدێ
مانگ لە چاوەکانی تۆدا ئەبریسکێتەوە

بارانی ئەوینت ببارێنە بەسەر دڵمدا
چوونکە خەریکە دەبێتە بێروون

کلوە بەفری ئەشقت بەسەر رۆحما ببارێنە
ئاخر زۆر دەمێکە بووە بە بیابان

دەتوانم بەرانبەر بە یەک لەشکر سەرباز بوەستم
کەچی توانای بەرەنگاریی یەک نیگای تۆم نییە

لە دەستنووسێکی دێرینی دێوانەیەکدا نووسراوە
دەستنوێژی ئەشق بە فرمێسک نەبێت هەڵناگیرێت

ساتێ تەرمی من بە بەردەمتدا رەتبوو
لە هیچ بکوژێک مەپرسە سزای دڵڕەقی خۆت بدە

ئەوەی دوێنێ و ئەمڕۆ و سبەینێم پێکەوە ئ□ بەستێتەوە
تەنها و تەنها هێزی ئەشقی نەبڕاوەی تۆیە

لە بارەی دێوانەکانەوە ئەفسانە و کتێبە کۆنەکان دەخوێنیتەوە
لە بری سەیرکردنی رابردوو بڕوانە چۆن ئێستا منت کردۆتە دێوانە؟

ئەگەر چاخی کۆیلایەتی بگەڕێتەوە هەرگیز نابم بە سپارتاکۆس
نا.. نا.. زۆر ئارەزوومەندانە دەبمە کۆیلەی لار و لەنجەی تۆ

جۆگەلە بەستنی فرمێسکەکانم بوو بە ئۆقیانووس
پێم بڵێ چۆن بەرگەی شەپۆلەکانی دەگریت؟

کە رۆیشتیت تەنیا یەک شتت بەجێهێشت
ئەویش تەرمی هەلا هەلابووی من بوو

تۆ لە شەپۆلێکی تووڕە دەچی، منیش لە کەشتییەکی وێڵ
تۆ لە زریانێکی بەهێز دەچی، منیش لە کوخێکی وێران

ئێوارەیەک بۆ ئەبەد ون ئەبم لە ئێستاوە تەنیا وشەیەکم هەیە
ئەوی لە سەرابی□و□ هاتبێت بێگوومان دەبێت بە غوبار

ئازیزم هەموو رۆژێک لەگەڵ هەڵاتنی خۆردا دێم
ئەگەر رۆژێک نەهاتم، بزانە کە مەرگ هاتووە

بڕیارم دا سەفەر بکەم، سەفەرێکی بێ کۆتایی
بەرەو مەملەکەتی ئەوین و دڵی پڕ جۆشی تۆ